

• Юбілейный десятый семинарь карпаторусиністкі, котрый zorganizовав Інштiтут русиньского языка і культуры Пряшiвской унiверзiты, належав проф. Др. Михайлови Фейсови (пятый злiва), котрого в мені участникiв привiтала директорка iнштiтуту доц. Др. Анна Плiшкова, ПгД. (перша злiва). Потiм уж слово належало русиньскому гостiви зо Сербii.

Фотка: А.З.

Войводиньскы Русины і їх трансформація в рамках новой Сербii

(Розговор із Др. Михайлом Фейсом, професором Унiверзiты в Новiм Садi.)

Трансформація сполочности не постигла лем посткомуністичны державы выходной Европы. Фактично ся дотулила вшитых европейских штатiв. Нове проектована сполочности мало бы цiлу Европу посунути на высшу уровень при захованю принципiв солiдарности поедных краiн. Но докы ся цiла Европа зъеднотить в рамках Европской унii, на самый перед мусять окремы штаты, ашпiруючи на членство в ЕУ, вирiшити проблемы в основных сферах живота. Еднов з тых сфер є і поставлiня народностных меншын, гарантованя их прав на розвиток в рамках краiн, в котрых жыють. Треба конштатовати, же у вопросі захованя і розвитку iдентиты Русины бывшой Югославii, компактно заселяючи територii коло Бачкы і Сриму, нiгда в минулости не мали проблемы з утримованiем своiй iдентиты, наспак, их розвиток і в часах тзв. „твердого социализму“ не зажив нияку цiлену асиміляцію з боку державы, в котрiй жыли. Войводиньскы Русины, мож повiсти, як єдины зо вшитых Русинiв жыючих в розлiчных штатах Европы, ся розвивали контiнуално од часiв Марii Терезii, коли одышли зо своiй землi на „Горницi“ (область Земплiна і Шарiша у бывшiй австро-угорьскiй монархii) і усiли ся на територiях, котры ся стали их новов домовинов. Но война в бывшiй Югославii і наслiдны подiї вергли і войводиньскых Русинiв до новой сiтуацii, в котрiй ся было треба зорьентовати. Бiвша часть з них ся стала сучастiв нововзникнутой державы – Сербii, друга, менша часть была оддiлена гранiцiв і стала ся сучастiв державы Хорватii. В обидвох державах мушены были Русины наново обстоєвати свою iдентиты і голосити ся о своi народностны права. Треба повiсти, же Сербия, ашпiруюча на членство в ЕУ, была к народностным меншынам дуже стрiчна і в тых iнтенцiях загарантовала і розвиток Русинiв як єдної з численных меншын попри мадыарьскiй, словацькiй, румынськiй і других. Десятый научный семинарь карпаторусиністкі на

Пряшiвскiй унiверзiтi 27. октобра 2010, на котрiм выступив професор Др. Михайло Фейса з Новосадьской унiверзiты, сiме схосновали на iнтервю з ним. В нiм сiме ся дiзнали о актуалнiй сiтуацii войводиньскых Русинiв і перспективах их далшого розвитку.

К. К.: Пане професоре, у своiй найновшiй публiкацii з назвов „Нова Сербия и єй руска меншина“, котра вышла тройязыч-

• Професор Новосадьской унiверзiты, який на семинарi выступив з рефератом Войводиньскы Русины і їх варіант русиньского списовного языка.

но, сiте описали нову сiтуацію, в якiй ся нашли войводиньскы Русины. Подробно сiте высiтлили принцип дотованя народностных меншын в Сербii, фiлософiя котрого є поставлена цалком iнакше, як то было в минулости. Приблизте нам тоту систему. Порiвняйте цi є лiпша, або гiрша як за часiв Югославii.

(Продовжiня на 2. стор.)

10. Научный семинарь карпаторусиністкі

27. октобра 2010 на Пряшiвскiй унiверзiтi в Пряшовi ся одбыв 10. Научный семинарь карпаторусиністкі, котрый каждую третю середу в мiсяцю уж другый академiчний рiк оргiнує Інштiтут русиньского языка і культуры. Тема того семинаря была: „Войводиньскы Русины і їх варіант русиньского списовного языка“.

Уж сама назва наповiла, же выступаючим буде наiсто чоловік, котрый є шпециалистом на язык войводиньскых Русинiв. Тым чоловіком не був ништо iншый як проф. Др. Михайло Фейса з Катедры русиністкі Фiлософiчної факулты Унiверзiты в Новiм Садi (Сербия). Якраз там він учить русиньскый язык, точнiше войводиньскый варіант русиньского списовного языка. Професор Фейса є автором і сполуавтором многих научных публiкацiй – книжок, зборникiв, учебникiв і розлiчных статей з области языка, лiтературы, культуры і социолiнгвiсткі, то значить з области функцiонованя русиньского языка в розлiчных сферах живота войводиньскых Русинiв.

На семинарi взяли участь научны робiтници IPЯК ПУ, редакторы народностных медiй, регуларны гостi з розлiчных iнштiтуцiй і студенты русиньского языка і лiтературы Пряшiвской унiверзiты.

З технiчных прiчин 10. семинарь вынятково ся одбыв у класi Інштiтуту русиньского языка і культуры. Але о што меншый був простор, о то лiпша vznikла атмосфера, кiдь выступив професор Фейса. Є то барз енергiчний, оптимістичный але і живелный а в непослiднiм рядi симпатичный чоловік, котрый несподiвано передає свою енергiю і оптимiзм людiм навколо себе.

У своiй лекцii ся професор Фейса замiряв на актуалны лiнгвiстичны проблемы войводиньского варіанту русиньского языка, які рiшають лiнгвiсты у Войводинi, главно у звязи з корекцiями правопису Миколы Кочiша, над якыма робить і професор Фейса. В дiскузii было настолених дакiлько вопросiв iсторичного, релiгiйного, культурно-освiтного і лiнгвiстичного характеру, замiряных тиж на проблематiку зближованя варіантiв русиньского языка і створiня цiлорусиньской нормы. Окрем того таксамо зарезоновала тема потенцiальной сполупрацы Пряшiвской і Новосадьской унiверзiты.

(Продовжiня на 2. стор.)

Ці треба Русинам таку політичну партію як *Наш край*?

Іщі ся ани не розбігла конкретна робота в ділі заложіня і обдуманя екзистенції і роботи такой страны, а уж ся обявив рігрозный протест проти нёй, докінця і обвинія ініціаторів, же ся снажать сепаровати Русинів од Словаків, же Русинам не треба ниякой політичної страны, бо Русины, так як і Словаки, мають вшыткы політичны права зафіксованы в конституції Словацькой републіки. Не веце, не менше, подля Івана Бандуріча Русины просто не мають право участи на заложіню політичної страны, котра бы мала заставати за їх права, якы они дотеперь іщі не мають. Іде о права, якы дотеперь ся про них іщі не реалізували в їх реалнім каждоденнім жывоці. Але Іван Бандуріч снагы ініціаторів заложыти таку страну поважує „за незмыселну гру“. Жебы придати належну вагу свому погляду, він ся підписав як „член Рады влады СР про народностны меншыны“. Треба додати, же він є довгорічным членом той рады. Тота Рада Влady СР про народностны меншыны за довгы роки ся не допрацювала к евідентным выслідкам в области реалных прав про русиньску народность, то який є хосен з таких членів рады як Іван Бандуріч? Він був участником може і вшыткых засідань той рады, але не памятам, жебы ся він даколи высловив о реалных потребах Русинів.

Іде наприклад о таке право, якым є навчаня дітей в школах на базі русиньского материньского языка. А то ся прямо дотыкати дакількох тисяч русиньских дітей в селах Сниньского, Гуменьского, Міджілабірського, Строківського, (Продовжєня на 3. стор.)

10. Научный семінар карпаторусиністікы

(Закінчєня з 1. стор.)

Лекція проф. Фейсы была поучна і актуална, нелем односно языковой проблематікы, але главно уровни народной свідомости войводиньских Русинів. Знаме, же Русины у Войводині ся неперывно розвивали од добы, коли за часів Марії Терезії одышли із своєї домовины – области Земпліна і Шаріша на юг за ліпшым жывоцом і там доднесь ся тримлять як міцно компактна громада. Свій язык кодифіковали уж по першій світовій войні (1923). Правдов є, же їх штат все підпоровав і підпорує, зато все мали великы можности розвивати ся з боку культурно-освітнього і сполоченьского. Вдяка тому в сучасности мають барз добрі розвинуту освітну систему на базі материньского языка, а то од матерьской школы, аж по високу. Таїнство захованя їх ідентіты, як сьме в ході лекції порозуміли, є в думаню людей і їх поглядах на народну ідентіту. Русины на Словакії таксамо мають можность ся розвивати, пестовати свою народну ідентіту, отваряти русиньскы школы, школки і гімназії, лемже тоты можности собі не цїнять і не выжывають як бы могли. Здасть ся нам, же мы собі, нанещастя, не цїниме ани то, што уже маєме выбудоване. Зато ентузіазм войводиньских Русинів можеме лем позавідіти.

По інтересній лекції організатори пририхтовали мале погощїня, в ході якого продовжовала вольна діскузія. Наконєць участници семінаря дістали особне позваня од професора Фейсы – навщівити своїх краян на югу Европы, в Сербії.

Професор высловив іщі єдно желаня, а то, жебы сьме не забывали на войводиньских Русинів, і хоць жыють дакус далеко од нас і од своєї матерьской землі, бо чутя сполуналежности їм дає силу до далшого жывота.

Зденка ЦІТРЯКОВА, Колонія, студентка 2. річника комбінації русиньскый язык і література – витварна выхова на ФГПН Пряшівской універзіты

Войводиньскы Русины і їх трансформація в рамках новой Сербії

(Закінчєня з 1. стор.)

М. Ф.: В сучасности влада Сербії вирішыла гаранцію розвитку народностных меншын цалком інакше, як то было в минулости. Думам собі, же тота система є транспарентніша і давати меншынам, так бы повісти, вольну руку в їх розвитку. Кажда меншына має можность діспоновати своїма фінанціями, котры діставать од державы в завєслости од того, кілько жытелів ся приголосить к даній меншынї. Были створены в основнім два важны органы – Народна рада русиньской меншыны (Национални совет рускей националней меншину), котрый має 19 членів з рядів Русинів. Председом рады є Славко Орос, підпредседом – Олена Папуґа, Вера Дупало і Мірон Сабадош. Влада Сербії вычленила фінанції на народностну меншыну Русинів, а тым ся наша комунікація кінчить. Тоты фінанції пугують до новоствореной Народной рады, де ся перерозділюють на предложены проекты. Народна рада їх перерозділює в принципі на штири основны сферы розвитку народностной меншыны Русинів в Сербії – сферу едукації, сферу масмедіальной комунікації, сферу културы і сферу хоснованя языка і писма в практичнім жывоці, напр. в области судництва, на урядах, в медіцинській старостливости... Всягды там мають Русины право на комунікацію в материньскім языку а держава їм то мусить забезпечити.

К. К.: Коли vznikла Народна рада і який є ключ на обсаджєня місць в ній?

М. Ф.: Закон о охрані меншын, їх правах і слободі у Сербії був до правовой системи заведжєный в році 2002 а Закон о „Националних советах“ був імпламентованый наслідно в році 2006. Функції в Раді суть волены а волили їх самы Русины. Кажда організація дала на кандидатку выбратых заступців споміджі своєї членьской базы. Правда, были і такы Русины, котры кандідовали в рамках політичных партій, і так сі забезпечили може векше чїсло волічів. Але в принципі суть то нашы Русины, котры обгають інтересы нашой народностной меншыны. Жебы ем вам дакус конкретніше приближыв ситуацію, много Русинів кандідовало за Демократічну партію, котра в Сербії має дость велику популяріту, дакотры были на кандидатці автономной партії Руська ліга. Я ем тымж кандідовав і ем єдным з девятнадцятых членів Рады. Кандідовав ем за – Русинам на Словакії наїсто знаму – русиньску організацію в Сербії Руську матку і новостворене культурно-освітне общество „ДОК Куцуря“. Треба повісти, же право волити своїх репрезентантів выужыла приближно половина Русинів Сербії, т. є. коло 8 200 людей, другы ся свого права зрєкли, то значить, не голосовали.

К. К.: Также, кідь ем добрі порозуміла, ваша Народна рада, то є властно такий русиньскый парламент. А яке є місце і функція далшой новой формації в рамках народностного жывота Русинів в Сербії – „Заводу за културу войводиньских Руснацох“?

М. Ф.: „Завод за културу...“ був створеный в році 2008 і має своє посланя при репрезентации народностной меншыны Русинів на вонюк. То значить, він сполупрацує зо вшыткыма репрезентатівныма організаціями, враховано нашой Катедры русиньского языка і літературы на Універзіті в Новім Саді. Тота організація має свій независлый бюджет, котрым діспонує і фінанції з котрого суть приділяны на репрезентатівны проекты. Главным цїлём той організації є афірмованя вынятковой якости културы войводиньских Русинів в найшыршій змыслі. Свій програм творить через документарно-інформачный

програм, розвоєвий програм і програм міджі-народной сполупрацы з мімовладныма організаціями, локалныма самосправами і другыма інштитуціями.

К. К.: Мій далшый вопрос ся буде дотыкати Катедры русиньского языка і літературы на Універзіті в Новім Саді. Як ся розвивають вашы активіты в сфері научной роботы, котра, як знаме, є барз залежна і од достаточного фінанцованя? Як оцінюєте фінанчну підпору в новых условиях?

М. Ф.: Фінанцій на науку не буде нігда достаток, но зачали сьме много проекты, котры, вірю, дотягнеме до фінальной подобы. Ведно з професором Юліаном Рамачом робиме над Словником русиньской народной лексікы. Попробовали сьме выселектовати старый славянський фонд, з котрым пришли нашы предкове на тоты землі і котрый є нашим великым духовным богатством. Далшыма нашыма проектами суть Сербско-англіцькый словник, до роботы котрого сьме запоїли і нашых штудентів, рихтуєме і русиньско-англіцькый і англїцько-русиньскый словник. Но а в непосліднім ряді я докінчу Правописный словник русиньского языка (Правописный словник руского языка), бо вы – Русины на Словакії – сьме нас перебігли. Зміну правил сьме зреалізували уж по десятих роках од кодифікації. Мы свої правила не рушали од року 1971, коли був выданы наш першый правовис автор Микола Кочіша. Также можете слїдовати, же наша продукція наберать значно высоке темпо, хоць нас є на роботу дость мало. Но, як ем спомянув на зачатку, снажыме ся до роботы залучити і нашых штудентів.

К. К.: Кідь сьте спомянули штудентів, який є в сучасности інтерес о штудіум русиністікы у вас і в яких сферах жывота вашы абсолвенты находят роботу?

М. Ф.: Што ся тыкати інтересу, я спокійный. В каждім річнику маме по 5 штудентів, также доведна їх є 25. Коло 70 штудентів універзіты сі выбрало русиньскый язык як факултатівный предмет. На порівняннє, Словаків у Сербії є пять раз веце, але чїсло штудентів, котры штудують словацькый язык, є менше. А што ся тыкати нашых абсолвентів, вшыткы собі найдуть роботу в сфері русиньской народностной културы ці школства – ці то в матерьских, основных, або середніх школах, другы суть редакторами народностных медій або роблять в народностных інштитуціях, также роботу, думам, мають гарантовану в максімалній мірі.

Наконєць можеме лем додати, же і Русины на Словакії мають гарантованы права на такий самый розвиток, проблем є лем в інакшій системі фінанцованя нашой културы з боку штату. Доказом того є фунгованя народностных організацій у нас, т. є. лем на базі схвалєных проектів – без стабільных робітників. У школстві можности суть таксамо. Проблем є, же Русины на Словакії як бы сі ани тоты можности не усвідомлєвали, бо фінанції приділяны штатом ся даколи не выжывають на пріоріты, котры бы вели к розвитку ідентіты, але на „атрактівнішы“ активіты, якы в конечнім результаті суть без желаного впливу на уровень народной свідомости. Жебы нам, Русинам на Словакії, досправды грозив заник? Абсенція русиньских школ в часі выше 20 років од „ніжной“ революції наїсто не віщить ніч доброго. Навыше, довгый час в Словацькій републіці хыбить штатный субект, відповідный за даный став. Зато модел фінанцованя народностной културы войводиньских Русинів у многих аспектах бы ся міг стати інспіраціей і про нашу країну.

Бісїдовала: К. КОПОРОВА, фотка: А. З.

Ад: Наше походжіня (общоруське)

В НАРОДНЫХ НОВИНКАХ, річник XX, ч. 15 – 16, с. 4, ч. 17 – 18, с. 4, ч. 19, с. 4, ч. 20, с. 4 была надрукована моя стаття **Наше походжіня (общоруське)**. На інтернеті ей мож прочитати на адресі: www.rusynacademy.sk, рубрика ТЛАСЬ або ПРЕСА, в словенському языку попозерай лінк: <http://sites.google.com/site/newsbookinfo/nasa-historia-vseruska>

21. юна 2010 ем послав і-мейл панови **Романови Віммерови**, шефредакторови часопису „**ИКО-НА картина православной жизни**“, де каждая стаття є написана в російському і чеському языку. Моїм наміром було понукнути тоту статтю і другим новинкам і часописам, жебы собі статтю могли їх читателі тыж прочитати. З того ся розвинула інтересна корешпонденція, полеміка. Думам, же факты, котры розоберала і уводить една і друга страна, можуть заинтересовати читателів *Народных новинок*, бо то є до того часу єдина критика на статтю **Наше походжіня (общоруське)**.

Мілан СЕМАНЧИК, Тренчін,
3. 11. 2010, milan.semancik@gmail.com

1. мій і-мейл споминаному шефредактору:

Вážený pán šéfredaktor,
v přílohe Vám ponúkám na zverejnenie môj článok *Naša história – Náš pôvod všeruský*.
Milan SEMANČÍK, Trenčín, 21. 6. 2010

1. одповідь на мій і-мейл:

Вážený pane Semančíku,
děkuji za zaslání Vašeho článku.
Váš článek jsem v rychlosti přečetl a našel jsem ihned historickou nesrovnalost, viz citace:

„*Na pozvanie údelného kniežata Rostislava v Nitre, ktorý vládol od roku 846 na veľkomoravskom stolci v Stoličnom Velehrade (Belehrade) – dnešný Székesfehérvár (v preklade Stoličný Belehrad). Byzantský cisár Michael III. a patriarcha byzantskej cirkvi Fotios koncom leta roku 863 vyslali na Velkú Moravu vierozvestcov Cyrila a Metoda.*“

Nikdy jsem neslyšel ani o jedné teorii, že by kníže Rostislav vládl z Nitry (Nitrianské knížectví bylo lenní součástí Velkomoravské říše a z Mojmirůvců zde vládl Rostislavův synovec Svatopluk), natož pak, aby vládl ze Székesfehérváru (česky Stoličného Belehradu).

Bohužel se obávám, že v článku může být více historických nepřesností, a proto nechám Váš článek nejdříve zkontrolovat odborníky.

S pozdravem **Roman WIMMER**, šéfredaktor

2. мій і-мейл споминаному шефредактору:

Vážený pán šéfredaktor Roman Wimmer,
na moju ponuku článku ste mi odpovedali 22. 6. 2010. Publikovanie článku ste zamietli z dôvodu obáv z nepresností s tým, že článok necháte skontrolovať odborníkmi. Odo dňa Vašej odpovede a odovzdania môjho článku odborníkom uplynulo viac ako dva mesiace. Dalo by sa predpokladať, že pre pražských odborníkov je to postačujúca doba na reagovanie, zaujatie odborného, vecného stanoviska. Do súčasnosti som nedostal žiadne odborné stanovisko.

Využívam však túto možnosť a odpovedám na Vaše konkrétne vecné pripomienky – poukázanie na nepresnosti, ktoré menovite spomínate: „*Nikdy jsem neslyšel ani o jedné teorii, že by kníže Rostislav vládl z Nitry (Nitrianské knížectví bylo lenní součástí Velkomoravské říše a z Mojmirůvců zde vládl Rostislavův synovec Svatopluk).*“

Pre porovnanie citujem vetu vybranú z : **Svatí Kacíři**, Jindra Jarošová, Praha: Radioservis, a. s., 2000, str. 209: „*V srpnu roku 846 vtrhol na Moravu a zbavil Mojmirů vládu. ...iba dosadil na kniežací stolec Rastislava (Rostislava). Vládcem nitrianskeho kniežactva sa stal Rastislavov synovec Svatopluk.*“

– natož pak, aby vládl ze Székesfehérváru (česky Stoličného Belehradu).
K tomu uvádzam:
„*Dvor veľkomoravských panovníkov podľa vtedajšieho zvyku v ostatnom svete nemal zrejme stále sídlo, ale sa pohyboval po hlavných hradoch.*“
(**Slovensko, Dejiny I.**, Bratislava: Obzor, 1971, str. 210);

O hlavnom meste Veľkomoravskej ríše (Széke-

sfehervár – Stoličný Belehrad) sa píše v: **Krásnobrodský zborník, III/1-2**, o. Gorazd A. Timkovič, OSBM, **Cyrilika je staršia ako glagolika**, Prešov: Rád sv. Bazila Veľkého na Slovensku, 1998, str. 126, kde sa uvádzajú tieto fakty o tom svedčiacie:
► Rímsky imperátor Porfyrogenet (912 – 959) v „**De administrando imperio**“, 42, **Magnae Moraviae Fontes Historici III**, Brno, 1966 – 1971, str. 401 hovorí, že „*keď Uhri zničili Veľkú Moravu, usadili sa práve v jej centre.*“ A z hlavného mesta Veľkomoravskej ríše sa až do roku 1351 – 1352 stalo hlavné mesto Uhorska;

– uhorskí králi boli až do vymretia Arpádovcov a nástupu Anjouovcov, t. j. do roku 1301 pochovávaní v Székesfehérváre – Stoličnom Belehrade.

– Až kráľ Ľudvík I. v roku 1351 – 1352 preniesol svoje sídlo a urobil hlavným mestom Uhorska Budín (neskôr spojením súčasna Budapešť).

► Existencia dvoch Moráv: Hornej Moravy s centrom vo Velehrade a Dolnej Moravy s centrom vo Velehrade – Belgrade. Medzi nimi Panónia s centrom v Stoličnom Velehrade. Spolu – Veľká Morava: – Pápež Hadrián II. (867 – 872) na začiatku roka 868 nevyvenoval svätého Metoda za episkopa „moravského!“, ale dal mu episkopský stolec „sv. Andronika“ v južnej Panónii v Srijeme (porovnaj **Žitie Metodovo**, kap. VIII), t. j. v bývalej juhoslávскеj, dnešnej srbskej Srijemskej Mitrovici, ktorá je vzdialená od územia našej Moravy (Hornej) viac ako 400 km južne a to vzdušnou čiarou! (Vid': **Krásnobrodský zborník I/1-2**, o. Gorazd A. Timkovič, OSBM, **Cyril a Metod boli gréckokatolími**, Prešov: Rád sv. Bazila Veľkého na Slovensku, 1996, str. 62, 68, 69). – Pápež Hadrián II. (867 – 872) v polovici roka 869 bulou **Gloria in excelsis Deo (Sláva na výsostech Bohu)** vymenoval svätého Metoda za svojho legáta pre slovanské kraje a úradne potvrdil staroslovančinu ako bohoslužobný jazyk. Touto bulou bola založená slovanská cirkev, nie však panonsko-moravská arcidiecéza.

– Pápež Hadrián II. (867 – 872) začiatkom jesene 869 vyhlásil zriadenie panonsko-moravskej arcidiecézy a za jej arcibiskupa vymenoval so všetkou pompou sv. Metoda. Za sídelné mesto nového arcibiskupstva určil pápež Sirmium, kde biskupstvo založil už svätý Andronik – priateľ Apoštola Pavla. V centre Veľkomoravskej ríše, v Panónii. (Vid': **Krásnobrodský zborník III/1-2**, o. Gorazd A. Timkovič, OSBM, **Cyrilika je staršia ako glagolika**, Prešov: Rád sv. Bazila Veľkého na Slovensku, 1998, str. 124-129, porovnaj: **Svatí Kacíři**, Jindra Jarošová, Praha: Radioservis, a. s., 2000, str. 298).

– Sv. Metod potom, čo prestal byť vladykom Srijemskej Mitrovice sa stal archiepiskopom nie celej, ale len Hornej Moravy (porovnaj „**Assemanovo evanhelium**“, **Magnae Moraviae Fontes Historici III**, Brno, 1966 – 1971, str. 437 a 200, pozn. 2; pozri tiež nadväzujúce v dochovaných starých kalendároch), porovnaj: **Krásnobrodský zborník III/1-2**, o. Gorazd A. Timkovič, OSBM, **Cyrilika je staršia ako glagolika**, Prešov: Rád sv. Bazila Veľkého na Slovensku, 1998, str. 124-129.

Prajem príjemný deň.

Milan SEMANČÍK, Trenčín, 4. 9. 2010

2. одповідь на мій 2. і-мейл:

Vážený pane Semančíku,
děkuji za Vaše reakce na moji věcnou připomínku. Jedná se však o připomínky, které nevyrací moje pochybnosti k oné zmiňované větě.

„*Na pozvanie údelného kniežata Rostislava v Nitre, ktorý vládol od roku 846 na veľkomoravskom stolci v Stoličnom Velehrade (Belehrade) – dnešný Székesfehérvár (v preklade Stoličný Belehrad).*“

V roce 863, kdy kníže Rostislav zval Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu, byl „údelným kniežat'om v Nitre“ kníže Svatopluk. V roce 863 byl kníže Rostislav již vládcem Velké Moravy, a tedy nechápu vaší větnou skladbu u zmiňované věty. Ve Vaší interpretaci se nejspíš snažíte vzbudit nesprávný dojem, že Nitrianské knížectví bylo v druhé polovině 9. století historicky důležitější a významější než Velkomoravská říše. (Jako údelné knížectví je pro realitu raného středověku označováno území, jehož správou byl pověřen některý z příslušníků vládnoucího rodu.) A nakonec. Kníže Rostislav podle dochovaných písemných pramenů nikdy nevládl ze Stoličného Belehradu.

Viz pár poznámek k Velkomoravské říši:

Hlavné mesto sa volalo Morava (lat. Moravia). Jeho poloha je neznáma, ale na základe bohatých archeologických nálezov sa predpokladá, že išlo o dnešné Mikulčice v Juhomoravskom kraji pri hranici so Slovenskom.

(*Продовжіня на 4. стор.*)

Ці треба Русинам таку політичну партію як *Наш край*?

(*Закінчіня з 2. стор.*)

Свідницького, Бардеєвського, Старолюбівнянського а счастья і далших сусідніх окресів. Русини творять векшину жытельства в селах тых окресів. То значить, же Русини тых сел мають повне право домагати ся навчання своїх дітей на основі свого материнського языка. Выгваряти ся, же Русини мають дозволено учіти ся в школах і по русиньскы – є кламна аж фалошна антигра. І зато, бо родічів тых дітей ніхто ніколи не пересвідчовав, же школа з навчанём русиньского языка є цалком рівноправна зо школами з навчанём словацького языка. (*Поз. ред.: не є то правда.*) Тым не тверджу, же в тій области не суть і шпеціфічны проблемы.

Нажаль, Іван Бандуріч свої тверджіня не аргументує конкретныма фактами, але перечіслює трівіально каждому Русинови знамы факты о правах вшыткых обчанів СР, враховано Русинів. Але він обходить принципіалне основне право на навчання русиньскых дітей на основі русиньского материнського языка. Подобна єго деформація односить ся і к замірам закладателів політичної страны *Наш край*, котра є заложена не на етнічнім, але на обчаньскім принципі, на яким vznikла і Русиньска оброда (*Občianske fórum, Verejnosť proti násiliu...*).

То, же зо школами про русиньскы діти не є вшытко в порядку, потвердив і бывший підпредседа влады СР Душан Чаплович. На вопрос шефредактора Народных новинок Александра Зозуляка – чом ся не рішають проблемы навчання виховных предметів на школах з навчанём русиньского языка і чом русиньскому языку на тых школах не є даный штатут повинного материнського языка, бывший підпредседа влады СР одповів: „Школьска реформа не была звладнута ани в тій области. Буде треба ей міняти і праві тогды буде треба голосно говорити о потребах русиньскых школ...“

Кідь наприклад штатут повинного материнського языка про школы з навчанём русиньского языка про Івана Бандуріча є „беззмыселна гра“, то єго довгорічна участь як члена в РВ СР про народностны меншыны є не же лем нулова, але є віцлук мінусова. Яке він мать право дегонестовати ініціативу закладателів новой політичної страны *Наш край*, кідь про заложіня такой страны ся офіціално высловило высше 12 тисіач обчанів СР на выходній Словакії, переважно молодых людей?! Чом бы обчане не лем русиньской, але будьякой народности на Словакії не мали право на повноцінний штатут повинного навчання свого материнського языка як рівно- і повноправных обчанів СР?! Тот проблем Іван Бандуріч ани не спомянув. Выговорка, же навчання русиньского языка як материнського є поволене, він уж дость довго повторює, але то не є рішінём проблему русиньского языка як материнського на школах, де учать ся русиньскы діти. А штатут повинного навчання русиньского материнського языка про вшыткы русиньскы діти мусить быти матеріално і фінанчно забезпечений. Істотно, же тот проблематика мусить быти вирішена компетентныма органами штату, інакше не мож твердити, як то робить Іван Бандуріч, же народностны меншыны мають „такé práva a povinnosti, ako majú aj občania slovenskej národnosti“. О тых проблемах треба голосно і вчасно говорити. І то собі мать ставити за ціль наша нова політична страна *Наш край*!

Бесспорно, уведжены проблемы не суть лем єдины на неодкладне рішання. І іншы проблемы суть уж актуалны про штотайскоріше вирішіня, як економічно-соціалне отставання якраз окресів з переважно русиньским жытельством, з недобудованов комуникачнов інфраструктуров, з проблемом річных токів і т. д. Не вшытко з того мож нараз вирішыти, але суть неодкладны рішіня, котры треба рішати пріорітно. К ним патрять школьска проблематика. О ній уж треба голосно говорити, жебы то чули компетентны в самосправных краях а не менше і в централных, владных органах.

Доц. ПгДр. Василь ХОМА, к. н., Братіслава

Ад: Наше походжіння (общоруське)

(Закінчіння з 2. стор.)

Jedinými písomne doloženými mestami Veľkej Moravy sú okrem spomenutej Moravy hradiská Nitra (828, Slovensko), Devín (864, Slovensko), Užhorod (903, Ukrajina), Bratislava (907, Slovensko). Príslušnosť Užhorodu k Veľkej Morave je však zatiaľ sporná.

Podľa archeologických nálezov boli najdôležitejšími hradiskami krajiny (niektoré však nie po celý čas): v dnešnej Morave: Mikulčice, Staré Město (Velehrad), Pohansko (u Břeclavi), Brno-Líšeň, Olomouc; na dnešnom Slovensku: Devín, Nitra, Bratislavský hrad, Trenčín, Pobeďim, Ducové, Brekov, Zemplín, Divinka, Mužľa, Starý Tekov, Zvolen-Môťová, Detva-Kalamárka, Čingov, Dreveník, Šarišské Sokolovce, Spišské Tomášovce, Kusín, Vyšehrad (na Slovensku), Hronský Beňadik, Bojná-Vaľy, Nitrianska Blatnica, Skalka nad Váhom, Hrádok; v dnešnom Maďarsku: Ostrihom, Feldebrő; v dnešnej Ukrajine: Užhorod.

S pozdravom Roman WIMMER

3. мій і-мейл:

Vážený pán šéfredaktor Roman Wimmer, na Váš e-mail zo dňa 6. 9. 2010 Vám odpovedám otvoreným listom nasledovne:

• K prvej Vašej poznámke: uznávam, že máte pravdu. Mal som uviesť «bývalý», respektíve neuvádzať bývalé postavenie kniežaťa Rostislava. Zpracoval stereotyp a ja som si neuvedomil, že oslovenie «nitrianske knieža» som už nepoužil ako oslovenie aktuálneho postu, ale ako šľachtického titulu obdobne ako sa uživa šľachtický titul „princezná Welská“.

• K druhej Vašej poznámke: Ani Vaše argumenty ma nepresvedčili. O Stoličnom Velehrade – Székesfehérvári píše v svojej štúdií už F. V. Sasinek **Stolný Bolehrad, Slovesnost**, Skalica: II/37, 1864, str. 585-586.

a) To že súčasný stav archeologického výskumu (stav archeologických nálezov) nateraz nezaraďuje Stoličný Velehrad – Székesfehérvár medzi najdôležitejšie hradiská krajiny (t. j. Veľkej Moravy), neznamená, že najdôležitejším centrom nebol, že je to posledné slovo archeologického výskumu, že je to stav konečný.

b) Pokiaľ je mnou prezentovaný názor správny, tak sa centrum ríše a hrob sv. Cyrila za súčasnej situácie nenájdú. Bránia tomu tieto dôvody: – Pre Maďarov je Sékesfehérvár svätynou. Nemali a nemajú záujem na objasňovaní histórie Sékesfehérváru ako hlavného mesta Veľkej Moravy. Nemali a nemajú záujem, aby sa toto mesto stalo svätynou i pre následnícke štáty a národy Veľkej Moravy, aby sa o toto mesto delili.

– Následnícke štáty a národy Veľkej Moravy sa

snažia o dokázanie, že ich centrum bolo hlavným mestom Veľkej Moravy.

– Nasledovníci Wichinga nenájdu hlavné mesto Veľkej Moravy a hrob sv. Metoda, nakoľko cítia a rozmyšľajú ináč. Nie sú nasledovníkmi sv. Metoda. Leží na nich preklatie. „Kliatba, ktorá bola vynesená nad biskupom Wichingom a kniežaťom Svätoplukom, ostáva na celom území, ktorému vládli“, viď link: <http://www.societasbm.sk/sk/actual/article/?article=648>

A na záver: bez poznania histórie karpatských Rusov – Rusínov, nie je možné pravdivo – objektívne objasniť históriu Európy.

Súčasnne Vám oznamujem, že našu korešpondenciu súvisiacu s mojim článkom: **Naša história – náš pôvod v šeruský**, posielam na zverejnenie do novín „НАРОДНЫ НОВИНКИ“. Činím tak preto, že pokiaľ by sa postupovalo podľa zásad slobodnej tlače, tak táto diskusia by sa uskutočnila na stránkach časopisu *Ikona*. Čitatelia *Ikony* by boli informovaní o oboch pohľadoch na danú problematiku, rozšíril a obohatil by sa im v tejto veci pohľad, mohli by si vytvoriť v tejto veci vlastný názor.

Zverejnením chcem dosiahnuť, aby aspoň čitatelia „НАРОДНЫХ НОВИНОК“ boli informovaní z Vášho i môjho pohľadu. Prajem príjemný deň.

Milan SEMANČÍK, Trenčín, 21. 9. 2010

На доповніня мож увести іші тоты факты:

1) Топонім „Морава“. До Дуная ся не нагдов вливають дві рікы Моравы. Єдна чеська ся вливать при Братіславі до вышнёго Дуная з ёго лівого боку а друга сербска ріка Морава ся вливать до нижнёго току Дуная з ёго правого боку. Міджі тыма двома рікама лежала Велика Морава. Той уж ніт. Но топонім – назва в данім припадї рік ту зїстала і приносить свое свідочтво. Подробніше і веце о тім пише в своій книжці **Крэнбродскы зборнік, III/1-2**, о. Gorazd A. Timkovič, OSBM, **Cyriľika je staršia ako glagolika**, Prešov: Rád sv. Bazila Veľkého na Slovensku, 1998, str. 124-128.

2) Папа Евген II. (824 – 827) іші в часах перед приходом св. Кіріла і Мефодія на Велику Мораву в писмі єпископам і владыкам Аварії і Моравы пише: „... *Hunie, que et Avaria appellatur, sed et Marauie provinciarum quoque Pannonie sive Moesie* ...“ (Поз. ред.: **Magnae Moraviae Fontes Historici III**, Brno, 1966 – 1971 стр. 257-258). В перекладї: (в країнах) Гуньска, котра ся тыж зве Аварію, но і (в країнах) Моравы, провінції то Панонії і Моесії ... Моесію у тых часах называли землю Славян, котрій одповідать приближно земля бывшой Югославії. Зато, беспспорно, назва „Велика Морава“ має в собі і Нижню (сербску) Мораву.

Мілан СЕМАНЧИК, Тренчін, 3.11. 2010

Што мене Русинку найвеце трапить

(Факты, котры не уникли моім очам.)

– Же в русиньскых організаціях многы ведучі функціонарі і їх члены СОБІ ПИШУТЬ СЛОВЕНЬСКУ НАРОДНОСТЬ а притім ся намагають обычайных Русинів пересвідчити о тім, жебы не забували на то, ЖЕ СУТЬ РУСИНАМИ...

(Ганьба, кламство і фалолш!)

– Же старостове наших русиньскых сел програмы своїх сільських фольклорных колективів, у котрых звучать главно русиньскы народны співанкы і люде там бісідують по русиньскы, ОДКРЮВАЮТЬ В СЛОВЕНЬСКИМ ЯЗЫКУ.

(Ганьблять за свій материньскый русиньскый язык?!)

СПИСОВАНЯ ЛЮДЕЙ 2011

– Же в многых грекокатолицькых церквах у русиньскых селах проповіді отців духовных не суть в русиньскым языку, але В СЛОВЕНЬСКИМ ЯЗЫКУ. В старославянським языку веде ся лем Служба Божа і співають ся хоралы.

(Чом у тім раз не настане порядок і не здобудуть Русины справедливость?!)

– Же до порот на окресны конкурзы декламаторів у русиньскім языку *Духновічів Пряшів*, організованы Русиньсков обродов на Словеньску, суть выбраны люде, котры самы твердят, же РУСИНСКОМУ ЯЗЫКУ НЕ РОЗУМЛЯТЬ І НЕ ЗНАЮТЬ ГО. Як потім выбирають участників на цілословеньскый конкурз до Пряшова? Ці досправды ту іде лем о фінанчну „алмужну“ за участь в поротах?!

(Гнусне.)

– Кідь розносите і ліпите русиньскы пропагачны матеріалы по селах або містах, нераз атакує вас чоловік із словами: „Ідьте уж до чорта з тыма ВАШЫМА „УКРАЇНЬСКИМА“ акціями і „щоканём“. Мы Українцями нігда не были і не будеме! Тады ани люде на Україні не бісідують по українськы, але по російськы... А вы ту на сміх зо себе робите дураків...“

(Помылене.)

– Кідь Русины твердят, же СУТЬ СЛОВАКАМИ лем зато, же жыють на Словеньску. А кідь ся їх опросите, якої суть віры, та одповідують, же православної або грекокатолицькой.

(Чудне і побаламучене.)

– Кідь русиньска мати або бабка ся намагають зо своєв дітинов або внучатём БІСІДОВАТИ ПО СЛОВЕНЬСКИ, а притім „комолать“ словеньскы слова, язык і граматіку.

(Смутне.)

ШІРО ЗАДУМАЙТЕ СЯ ВШЫТКЫ НАД СОБОВ, НАД СВОЇМА ПОЧИНАМИ І НАД СВОЄВ ПРАВОВ ІДЕНТИТОВ, БО ІНАКШЕ В ТІМ НАШІМ РУСИНСКИМ РУСІ І НАМАГАНЮ МНОГЫ ЗІСТАНЕМЕ ЛЕМ ЯК ГЕРЦІ І КОМЕДІАНТЫ. ТЫМ ВЕЦЕ СЯ НАМ НАД ТЫМ ТРЕБА ЗАДУМАТИ ТЕПЕРЬ, В ЧАСІ ПЕРЕД СПИСОВАНЕМ ЛЮДЕЙ, ЯКЕ БУДЕ

21. МАЯ 2011.

Марія ГІРОВА, Снина

Павловичовы были у Шарішскім Чорнім і перед роком 1693!

Инж. Рудолф Павлович у видавательстві *Русин і Народны новинки* хоче того року выдати публикацію **Грекокатолицькый священицькый род Павловичовых у Шарішскім Чорнім 1693 – 1900** (Порівнай: *Русин* 4/2010, стор. 11.)

На сторінках нашого тыжденника *Народны новинки* уж єм опубліковав малознамы факты з історії наших храмів і парохій – на основі властных выскумів, але головно на основі монографії професора Петра Зубка „**Gréckokatolíci v záznamoch latinských biskupov z 18. storočia**“ (Ружомберок, 2009). Ту на 33. сторінці уведжено, же в р. 1746

быв у Шарішскім Чорнім бідный деревяный храм, де парохом быв Алексей Паулович. Значить, же род грекокатолицькых парохів Павловичовых (*Paulovičovcov*) ту пасторовав уж і перед роком 1746.

Тот факт доказує тыж, же Павловичовы были в Шарішскім Чорнім і перед роком 1693, бо парохом в тых часах священник не ставав ся з дня на день! Инж. Р. Павлович у часописі *Русин* 4/2010 пише, же Ян Павлович умер в році 1824, але не уводить архівный документ, котрый о тім говорить. Также тот ёго факт є некредібильный, невірогодный! *De qustibus non disputandum...* Андрій КАПУТА, Свідник

ЯКИЙ ВАШ ПОГЛЯД

НАРОДНЫ НОВИНКИ

Выдавать Русин і Народны новинки. Реалізоване з фінанчнов підпоры Міністерства культуры СР – програм Кultura народностных меншын 2010. Шефредактор: Мгр. Александер ЗОЗУЛЯК, редакторка: ПгДр. Кветослава КОПОРОВА, языкова редакторка: доц. ПгДр. Анна ПЛІШКОВА, ПгД. Адреса: **Људовэ новины, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, SR**. Tel.: 0905 470 884. Регістрацне ч. **EV 327/08, МІС 49 438**. Опублікованы погляды дописователів не мусять быти згодны з поглядами редакції.

Адреса новинок на інтернеті: www.rusynacademy.sk,

<http://narodny-novynky.presov.sk>, E-mail: rusyn@stonline.sk

Rusín a Ľudové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
D+2
VsRP - 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2